

Revisionsrapport

Hantering av kontantkassor

Kalix kommun

Anna Carlénius

November 2014

Innehållsförteckning

1.	Sammanfattning och revisionell bedömning	1
2.	Inledning	2
2.1.	Bakgrund	2
2.2.	Revisionsfråga	2
2.3.	Metod och avgränsning	2
3.	Granskningsiakttagelser	3
3.1.	Lagstiftning och normgivande organ	3
3.2.	Hantering av kontantkassor	4
3.2.1.	Interna rutiner.....	4
3.2.2.	Stickprov- urval	5
3.2.3.	Stickprov- iakttagelser	5

1. *Sammanfattning och revisionell bedömning*

På uppdrag av de förtroendevalda revisorerna har PwC granskat hanteringen av kontantkassor inom kommunens samtliga förvaltningar. Uppdraget har tillkommit via revisorernas risk och väsentlighetsanalys.

Följande revisionsfråga har formulerats för uppdraget: Hanterar kommunens nämnder befintliga kontantkassor ändamålsenligt och med tillräcklig intern kontroll?

Efter genomförd granskning är vår sammanfattande bedömning att reglerna för hantering av kontantkassor inte i alla avseenden är ändamålsenliga, samt att den interna kontrollen i vissa avseenden är otillräcklig. Bedömningen baseras på följande granskningsiakttagelser:

- Det finns upprättade rutiner rörande hanteringen av kontantkassor. Dessa är inte fullt ändamålsenliga. I ekonomienhetens verksamhetsplan har man avsatt ett utvecklingsområde som heter ”kontantkassor”. Kommunstyrelsens internkontrollplan¹, behandlar dock i dagsläget inte området kontantkassor.
- Tillämpningen av rutiner är i stort bra, men i vissa avseenden bristfällig. Det varierar vilka brister som förekommer vid respektive enhet.
- Beloppsgräns finns i rutinerna när bankning av pengar ska ske, men i genomfört stickprov var det endast en enhet som följde rutinen. Rutinen är viktig för att minimera riskerna för större förluster vid eventuella inbrott, säkerheten för berörd personal, men även för att försvåra för eventuella oegentligheter.
- Ett uppenbart behov finns att rutinerna implementeras bättre ute i verksamheterna.

¹ Kommunstyrelsen internkontrollplan 2013 – uppföljning, § 58 Dnr 2014-00205 04

2. Inledning

2.1. Bakgrund

Granskningen har tillkommit via revisorernas bedömning av väsentlighet och risk.

Syftet med granskningen är att pröva om den interna kontrollen är utformad på ett ändamålsenligt och säkert sätt, d v s att inköp, försäljning, uttag, redovisning etc. från kontantkassor sker i enlighet med gällande kommunregler och god redovisningssed.

Dessutom granskas omfattningen på kontantkassor inom kommunorganisationen

2.2. Revisionsfråga

Hanterar kommunens nämnder befintliga kontantkassor ändamålsenligt och med tillräcklig intern kontroll?

- Kontrollmål/granskningsmål
 - System och rutiner för redovisning, avstämning och övrig intern kontroll avseende kontantkassor/kontanthantering
 - Uppföljning och rapportering av omfattningen av kontantkassor och tillämpningen av gällande regler
- Revisionskriterier
 - Lag om kommunal redovisning och mervärdesskattelag
 - Interna regelverk och policys

2.3. Metod och avgränsning

Granskningen rörande kontantkassor avgränsas till sju stickprov inom de verksamheter där kontantkassor finns.

Granskningen baseras utöver stickprovet på intervjuer med ansvariga tjänstemän. Vidare baseras granskningen på dokumentstudie av relevanta dokument.

3. Granskningsiakttagelser

3.1. Lagstiftning och normgivande organ

Vid redovisning och bokföring av ekonomiska händelser gäller Lag om kommunal redovisning (KRL). Av KRL framgår bl.a. vad en verifikation ska innehålla, hur och när den ska bokföras. Ekonomiska händelser ska bokföras så att de kan presenteras såväl i kronologisk ordning som i systematisk ordning. Av redovisningen ska det gå att kontrollera fullständigheten i bokföringsposterna och överblicka verksamhetens förlopp, ställning och resultat.

Avseende användning av kassaregister har riksdagen antagit "Lag om kassaregister"². Den som i näringsverksamhet säljer varor eller tjänster mot kontantbetalning omfattas av denna lag. Med kassaregister avses kassaapparat, kassaterminal, kassasystem och liknande apparatur för registrering av försäljning av varor och tjänster mot kontantbetalning.

Enligt Skatteförfarandelagen³ har kommuner inte skyldighet att använda kassaregister eftersom de är befriade från skattskyldighet. Det framgår av nämnda lagrum att skyldighet att använda kassaregister inte gäller den som "bara i obetydlig omfattning"⁴ säljer varor eller tjänster mot kontant betalning eller mot betalning med kort.

Bedömning

Vi anser att även om kommunen inte är skyldig att inneha certifierade kassaapparater så förstärker kassaapparater den interna kontrollen av kontanta medel. Vi rekommenderar därför att kassaapparater används vid all kontantförsäljning. Vissa av kommunens verksamheter i stickprovet hade en försäljning överstigande 4 basbelopp och uppfyller därmed kraven på kassaapparater.

I Kalix kommuns rutinbeskrivningar finns inget skrivet om verksamheten ska ha kassaapparat/låsbar kassalåda eller inte. För kontantkassor som omsätter mer än 4 basbelopp finns heller inget särskilt nämnt.

² Skatteverkets föreskrifter om krav på kassaregister, SKVFS 2009:1 (ändrad i juni 2014 SKVFS 2014:9). Skatteverkets föreskrifter om användning av kassaregister, SKVFS 2009:3 (ändrad juni 2014 SKVFS 2014:10).

³ 39 kap, §5, p.2

⁴ Definieras i lagen som försäljning uppgående till högst fyra basbelopp. 1 basbelopp inkomstår 2014 är 44 400 kr. 4 basbelopp är 4*44 400 = 177 600 kr.

3.2. Hantering av kontantkassor

3.2.1. Interna rutiner

Några centrala riktlinjer eller regler för hur kontantkassorna ska hanteras finns inte i kommunen. Däremot har ekonomienheten tagit fram en rutin för insättning av dagskassor, rutinen är daterad till 2007-03-30. Rutinen beskriver att insättning av kassor sker i Securitas servicebok och att ekonomienheten rekommenderar att insättning görs varje vecka, oftare om beloppet överstiger 5 000 kr. Rutinen poängterar att särskilt viktigt är att insättning görs innan helger.

Vidare finns en rutinbeskrivning avseende hantering kontantkassa ekonomienheten, rutinen är daterad 2004-02-13. Rutinen beskriver inbetalningar och utbetalningar till och från ekonomienheten samt att bokföring ska ske närmast efterföljande dag, avstämningar och överföring till bank. I rutinbeskrivningen finns 5 stycken mallar för inbetalning, utbetalning och uppräkningskontantkassa.

På ett ställe där stickprov gjordes fanns en intern rutin för hantering av kontantkassan, rutinen behöver däremot vidareutvecklas se punkter nedan.

Det finns en internkontrollplan för kommunstyrelsen⁵. I internkontrollplanen finns det inga kontroller som handlar om kontantkassorna.

I ekonomienhetens verksamhetsplan har man avsatt ett utvecklingsområde som heter "kontantkassor" där kvalitetssäkring samt framtagning av anvisningar ska göras, detta arbete ska vara klart till årsskiftet 2014/2015.

Bedömning

- Rutinerna för hantering av kontantkassor i Kalix kommun behöver uppdateras, förtydligas och utvecklas bland annat för att klargöra kraven på egenkontroller, men även för att klargöra för när verksamheten behöver en godkänd kassaapparat.
- Rutinen behöver klargöra
 - vem som har ansvar för olika moment.
 - hur pengar ska förvaras.
 - hur många som ska ha tillgång till nycklar till både kassaapparaten samt till förvaringsstället.
- Rutinen behöver implementeras ute i de olika verksamheterna. Det framgår av intervjuerna att personalen inte har full insikt om innehållet i rutinerna. Även via stickproven kan konstateras att det finns brister i följsamheten till rutinerna.
- Rutinen behöver beskriva hur personalen ska gå tillväga om misstanke om oegentligheter skulle uppkomma.

Trots befintliga rutiner ser vi vikten av att rutinerna får en ny genomlysning och uppdatering. Detta för att rutinerna ska bli tydligare bl. a avseende ovan nämnda punkter.

⁵ Kommunstyrelsen internkontrollplan 2013 – uppföljning, § 58 Dnr 2014-00205 04

3.2.2. *Stickprov- urval*

I vårt stickprov har vi valt ut kontantkassor inom olika verksamheter. Totalt finns det tio kontantkassor med betydande belopp i Kalix kommun. Vi har gjort stickprov på totalt sju stycken. Två av kontantkassorna var inte i gång vid undersökningstillfället, dessa två var Rudträskbacken och Strandängsbadet. Följande stickprov är genomförda:

- Kommunens Cafeteria (Cafépausen)
- Manhemsskolans Café
- Furuhedskolans Café
- JUC, Jobb- och utvecklingscenter
- Rönngårdens Restaurang
- SportCity, fritiden
- Biblioteket Folkets Hus

3.2.3. *Stickprov- iakttagelser*

Kassaapparat- samtliga kontrollerade ställen hade kassaapparat. Dock olika avancerade kassaapparater.

Förvaring- samtliga ställen utom ett hade kassaskåp eller ett valv att sätta pengarna i. Ett ställe förvarade sina pengar i en låda i lokalen, dels växelkassan på 1 000 kr men även dagskassor tills det var dags för bankning. Dagskassorna var på ca 500-1 000 kr och verksamheten bankade pengarna var tredje vecka. Detta innebär att det ligger ca 20 000 kr i lokalen. Rådgivning gavs på plats att verksamheten bör fortast möjligt skaffa en bättre förvaring och banka pengar oftare.

Nyckel- Det varierade från 1 person till 10 personer som hade tillgång till nyckeln till kassaapparaten. Vidare varierade det lika mycket för antal personer som hade tillgång till nyckel där pengarna förvarades.

Bankning- I ekonomienhetens rutiner står det att bankning ska ske varje vecka, och oftare om beloppet överstiger 5 000 kr. 6 av 7 ställen bröt mot rutinen.

Ställe 1. Bankning varje månad totalt 8 000 kr

Ställe 2. Bankning varannan månad totalt 22 000 kr

Ställe 3. Bankning varje månad totalt 60 000 kr

Ställe 4. Bankning var tredje vecka totalt 20 000 kr

Ställe 5. Bankning varje månad totalt 65 000 kr

Ställe 6. Bankning varje månad totalt 5 000 kr

Ställe 7. Loomis säkerhetsföretag hämtar dagskassor varje dag

Intäkterna- z-kvittona stämde överlag bra mot pengarna som faktiskt fanns i kassaapparatens vid dagens slut. På ett ställe hade man 291 kr mer än vad z-kvittona faktiskt visade för september månad. Detta förklarades med att man ibland hade felslagningar i kassaapparatens. Ett annat ställe drog ej ut något z-kvitto utan redovisade bara pengarna som fanns i kassan vid dagens slut. Vidare hade två till ställen mindre avvikelser mellan z-kvittot och de faktiska pengarna, detta förklarades också med felslagningar.

Intäktsredovisningen är dock inte rättvisande då den i samtliga fall enbart baseras på insatta belopp och inte på den faktiska försäljningen. I samtliga fall sker ingen avstämning mot antal sålda produkter utan bara det som är inslaget i kassan och z-kvittot. Detta gör att eventuellt svinn och oegentligheter blir svårt att upptäcka om det skulle förekomma.

I stickproven framkom på flertalet av ställena att endast en person deltog i uppräknings- och avstämningen av kassan. Vi anser att fler än en person bör delta i avstämningen av kassan.

2014-11-25

Anna Carlénius
Projektledare

Hans Forsström
Uppdragsledare